

NANETTE EDENS: 'HET LIJKT WEL OF EEN VROUW GEEN CLOWN MAG ZIJN'

Nanette Edens is een markant actrice, die de afgelopen jaren te zien was in markante theatervoorstellingen. Als het fout liep bleef ze overeind, als het goed ging maakte ze furore, zoals onlangs nog met de monoloog *Hé jij daar!* die ze samen met Frans Strijards maakte en met haar rol in *Amora* van Wittenbols en Ligthert, die haar in 2010 een Colombina opleverde. Nu speelt ze de dochter van de trollenkoning in de voorstelling *Peer Gynt* van Het Zuidelijk Toneel.

DOOR WIJBRAND SCHAAP

'Om een ster te zijn moet je ook talent hebben om een ster te zijn. Ik heb niet het gevoel dat ik onzichtbaar ben, maar het interesseert me ook niet om op allerlei voorpagina's te staan. Ik maak liever mooie voorstellingen. Ik heb nooit gedroomd van beroemdheid. Al die aandacht heeft me nooit echt beziggehouden.'

Actrice Nanette Edens (43) past met haar opvattingen helemaal in haar ge-

neratie, de generatie acteurs die begin jaren negentig afstudeerde aan de toneelscholen in Nederland: mensen die hun vak uiterst serieus nemen. Maar ze is ook een kind van de jaren zeventig, een tijd waarin mensen belangrijker waren dan hun reputaties: 'Het is ook heel gevaarlijk om ster te willen zijn, zeker als je jong bent, omdat je volledig onderworpen bent aan de waan van de dag en het beeld dat mensen van je

hebben. Ik wilde op de Vooropleiding Theater van Josja Hamann weten wat het vak is. Ik wilde geen ster worden. Ik ben meer geïnteresseerd in mensen en de mechanismen die zich tussen hen vormen.'

De jeugdopleiding volgde Nanette Edens in Groningen, bij de opleiding van Josja Hamann. Ze was één van de eersten. Jaargenoten waren Marcel Hensema, Vincent van den Berg en

NANETTE EDENS IN HÉ JIJ DAAR! (2010), HET ZUIDELIJK TONEEL, REGIE FRANS STRIJARDS · FOTO REYN VAN KOOLWIJK

Matthijs van der Meer, die vorig jaar bekend werd als onderwerp van de aangrijpende documentaire *De Regels van Matthijs*. Toen ze de jeugdopleiding verliet om naar de toneelschool te gaan trof ze in Arnhem Jorn Heidenrijk, Veerle van Overloop en Jacob Derwig. Ze maakt, kortom, deel uit van een bijzondere generatie acteurs, die allen nog steeds een bepalende rol spelen in het theater van vandaag. Het theater in een overgangsfase tussen het bijna collectieve werken van groepen als De Trust, waarmee Theu Boermans een hele generatie Arnhemmers met zich mee naar Amsterdam trok, en het meer op sterren gerichte theater van de huidige Toneelgroep Amsterdam, het Nationale Toneel van Theu Boermans en Het Zuidelijk Toneel onder Matthijs Rümke.

HOBBY

Verder dan dat ging het echter niet. 'Opteren voor een rol in het vrije circuit was uitgesloten. Daar werd niet eens over gesproken. Daar was ook geen tijd en energie voor. Die had je allemaal nodig om te proberen te formuleren wat je allemaal belangrijk vond in het leven en waar je allemaal graag je energie in wilde steken als kunstenaar. Het kunstenaarschap was toen ook nog heel legitiem. Vroeger zeiden mensen tegen me: leuk dat je van je hobby je werk kunt maken. Tegenwoordig zeggen ze: nu wordt het tijd om eens echt werk te gaan zoeken.'

Als je in Arnhem de acteursopleiding volgde, was het gebruikelijk je eigen lijn te blijven volgen. In dienst gaan bij een groot gezelschap deden er niet veel. Maar met Veerle van Overloop, die zich aansloot bij het Noord Nederlands Toneel, en Jacob Derwig, die behalve bij 't Barre Land ook met Alize Zandwijk en Carver werkte, was het ook geen misdaad. Nanette Edens kon aan de slag bij het Theater van het Oosten, de voorganger van het huidige Oostpool. 'Ik wilde best graag bij een gezelschap. Ik heb me op de toneelschool en later ook altijd een "acteurs-acteur" gevoeld. Iemand die zich dienstbaar kan opstellen aan een team en die het prettig

vindt om met regisseurs te werken. Ik was heel blij dat Leonard Frank me vroeg. Toen ik later Frans Strijards leerde kennen, ging er helemaal een wereld voor me open. Ik dacht met terugwerkende kracht: wat had ik die graag al op de toneelschool gehad, dan zou ik misschien wel bij Art&Pro terecht zijn gekomen. Maar ja. In die tijd werd Art&Pro ook ontbonden. Al die acteurs verdwenen.'

VERANTWOORDELIJK

Makers en gezelschappen in moeilijkheden, het lijkt wel of Nanette Edens er een speciale neus voor heeft. Toen ze begon bij het Theater van het Oosten lag dat gezelschap onder vuur. Artistiek leider Leonard Frank had een moeizame relatie met de pers en de regionale politiek, en dat leidde uiteindelijk tot een gedwongen vertrek, na acht jaar vechten tegen de bierkaai. Het waren dus zware tijden voor de man die met Toneelgroep Baal theatergeschiedenis had geschreven en Nederland had laten kennismaken met het werk van Judith Herzberg en Thomas Bernhard. Edens: 'Ik heb Leonard Frank zeker ook op zijn best meegemaakt. Hij had het niet makkelijk in Arnhem, maar eigenlijk heeft hij een paar van zijn beste stukken afgeleverd toen duidelijk werd dat hij weg zou gaan. Dat waren *Een Golem* en *Van de brug af gezien*. Die voorstellingen kon hij helemaal maken zoals hij dat zelf wilde. Het was jammer dat hij toen weg moest.'

Zelf moest Edens ook weer op zoek. Ze kon terecht bij Het Zuidelijk Toneel, dat na een roerige periode onder Johan Simons en Paul Koek voortging onder leiding van Matthijs Rümke. Het waren niet altijd de makkelijkste producties waarin ze stond. Vooral de pers pakte het nieuwe gezelschap hard aan: 'Dat was lang niet altijd leuk, maar ik heb er ook veel geleerd. Het belangrijkste is dat je op een zeker moment steeds minder geraakt wordt door wat anderen ervan vinden. Op het moment dat je kwaliteit blijft leveren, kom je vanzelf wel weer bovendrijven. Ik vind het belangrijker om verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteit en voor het

'Ik heb geleerd dat ik niet in de schoenen van regisseurs wil staan die ook nog als artistiek leider moeten scoren.'

team waarmee ik werk dan me druk te maken omdat mensen zeggen dat ik dat meisje ben dat steeds bij de verkeerde clubs zit.' Ze kan er smakelijk om lachen: 'Dat geldt langs me heen.'

OPGEVEN

Laconiek is ze er niet over: 'Ik geef niet zo snel op. Zeker als ik enthousiast ben over het materiaal dat ik in handen heb. In de voorstelling *Coma* met Frans Strijards stond ik met zulke mooie mensen op toneel! Ik weigerde me omver te laten blazen door al het politieke gedoe rond die Theatercompagnie en de mislukte fusie met Art&Pro. Ik wilde me richten op wat we het publiek konden vertellen. En ik heb geleerd dat ik niet in de schoenen van regisseurs wil staan die ook nog als artistiek leider moeten scoren. Ik heb vaak gedacht: "Blijf staan achter wat je doet! Want wat moet ik anders wel niet denken? Ik ben toch ook loyaal aan jou? Wees dan loyaal aan wat je wilt maken." Dat heb ik ook weleens gezegd.'

Volgens Edens werd daar dan dankbaar op gereageerd: 'Want voor de rest

HAN KERCKHOFFS EN
NANETTE EDENS
IN PEER GYNT (2013),
HET ZUIDELIJK TONEEL,
REGIE MATTHIJS RÜMKE,
TONEELBEELD MARC WARNING,
KOSTUUM ARIEN DE VRIES
FOTO PHILE DEPREZ

kregen ze alleen maar shit over zich heen: "Je bent badinerend bezig, je behandelt me raar, je werk deugt niet, wat zuip je veel." Daar mag ook wel eens iets anders tegenover staan. Zeker als je er getuige van bent hoe iemand wordt afgebroken.'

En mocht Nanette Edens dan al als een rots in de branding overeind blijven in producties waar alles leek mis te gaan, de monologen die ze samen Olivier Provily (*4.48 Psychose*) en Frans Strijards (*Hé jij daar*) maakte, behoren tot de hoogtepunten van zowel die makers als van haar.

Bij het werken aan zo'n monoloog is er een andere sfeer, vertelt ze: 'De regisseur kan zich nergens achter verschuilen. Bij grote ensembles geven ze bijvoorbeeld nogal eens notes in het algemeen, omdat ze niet in discussie willen met een enkele acteur ten overstaan van de hele groep. Als je met zijn tweeën bent, kan dat niet. Dan weet je als acteur ook veel beter waar je aan toe bent. Of het dan werkt heeft te maken met de chemie tussen acteur en regisseur. De regisseur staat evengoed

in dienst van de tekst en van het concept. Dat concept ontwikkel je samen.'

Na *Peer Gynt* staat Nanette Edens op straat, omdat Het Zuidelijk Toneel onder druk van de bezuinigingen ervoor heeft gekozen als makershuis door te gaan in plaats van als gezelschap met een vast ensemble. 'Ik ga weer freelancen. Dat geeft me best een vrij gevoel. Ik zie het als een stap verder in mijn zelfstandige carrière. Het is vertrouwd terrein, want ik heb tot 2008 gefreelanced. Ik wil me nu meer gaan richten op film en televisie.'

MEISJESACHTIG

Heeft ze nog een boodschap mee te geven aan het toneel? 'Wat mij opvalt, is dat er zoveel meisjesachtige vrouwen rondlopen. De vrouwenrollen worden in het algemeen supervrouwelijk bezet. Als een actrice een keer geen make-up op heeft, dan zegt dat meteen iets over haar. Dan is ze een heks of seksueel onaantrekkelijk. Het lijkt wel of een vrouw geen clown mag zijn. Als een man zich kleedt als een vrouw, dan is dat heel aandoenlijk of grappig, maar

als een vrouw zich als een man kleedt, dan is het vrijwel altijd een feministe, een manwijf.

'Ik vind dat een vrouw op het toneel veel meer moet zijn. De meeste toneelstukken worden geschreven door mannen. De meeste regisseurs zijn mannen. De hoofdrollen zijn vaak mannen. Het is een mannenwereld. De hoofdrollen voor vrouwen die er zijn worden vaak ook vanuit mannelijk perspectief geregisseerd. Je ziet alleen de buitenkant van een vrouw, terwijl in actrices veel meer zit. Ook zij hebben een mannelijke kant, een onveilige kant. Ik ben erop uit een mens op het toneel te zetten. Als ik al een vrouw op toneel moet zetten vanuit een mannelijk perspectief, dan doe ik dat met een soort afstand.'

**Peer Gynt door Het Zuidelijk Toneel,
regie Matthijs Rümke**

Tournee t/m 1 maart

www.hzt.nl